

כִּי הֵיכִי דְקַבְּעָה לְקִידוּשׁ כֶּךָ קִבְּעָה לְהַבְדִּילָהּ – כשם שלענין קידוש כיון שנכנסה שבת נחשבת אכילתו לאכילת שבת ואסור לאכול קודם קידוש, כך גם לענין הבדלה, מעת שיצאה שבת נחשבת אכילתו לאכילת חול שאסור לאכול קודם הבדלה (ע"פ רש"י ורשב"ם). ולגירסא האחרת לעיל, אף שיעקר נדון הגמ' היה לענין איסור אכילה בספק חשיכה, מכל מקום כיון שמבואר שבדואי חשיכה הדין פשוט שאסור לאכול קודם קידוש, סברו לומר שגם לענין הבדלה יהיה אסור לאכול קודם הבדלה מזמן שהוא ודאי חשיכה (ר"ן על ה"ר"ף).

וְלֹא לְהַבְדִּילָהּ קוֹבְעָתָה, שזוהו כבוד שבת שממשיך את סעודתו אחר שיחשיך (רשב"ם), ואדרבה אם ממחר לגמור קודם חשיכה, הרי הוא נראה כמי שרוצה לגרש את המלך, ואין להחמיר בזה (משנ"ב רט, ד).

אָבֵל אֶתְחוּלִי לֹא מִתְחַלֵּין, שאסור להתחיל סעודה משחשיכה עד שיבדיל (רש"י). ובספק חשיכה, יש מתירים (ט"ז א"ח רצט, א), ויש שאוסרים (ב"ח ומג"א שם). ■ ולהלכה, לכתחילה ראוי להחמיר שלא להתחיל סעודה בספק חשיכה, אבל בדיעבד מי שעדיין לא אכל סעודה שלישית יאכל אף בספק חשיכה, כדי שלא לבטל את המצוה (משנ"ב שם, א, וראה עוד במשנ"ב שם ובמשנ"ב מהד' דרשו שם הע' 3, עוד פרטים בזה). ויש שהחמירו שבכל אופן אין לאכול אחר השקיעה כלל (דרשו שם הע' 2, דעת החזו"א).

אָבֵל בְּשִׁתְיָה לֹא, היינו בשתיה שלא בתוך הסעודה, שאין בה קביעות, ועל כן צריך להפסיק אף אם התחיל קודם חשיכה (תוס'), שמכיון שאין בה קביעות, יש להחשיב כל שתיה ושתיה כהתחלה חדשה והרי אסור להתחיל (תוס' רבינו פרי' [המובא במדרכי]). ■ וכן נפסק להלכה (שו"ע א"ח רצט, א). וכן הדין גם באכילת פירות וכדו' שצריך להפסיק, שהואיל ואין קביעות באכילתם, הרי זה כשתיה (ערוך השולחן א"ח רצט, ה). ואף לענין פת הבאה בכיסנין שברכתה 'מוזנות', כיון שלא קבעו עליה סעודה לא נחשב קביעות וצריך להפסיק (שם). ויש שסובר להקל בפת הבאה בכיסנין, שמוותר לו להמשיך ולאכול (אור לציון ב, ככ ח, ובש"כ נט הע' מז, בשם הגרש"ז איועברך שהסתפק בזה, וראה בשבט הלוי ח, לו). ולשתות את הכוס שבייך עליו ברכת המזון, מותר (שו"ע שם, ד), כיון שהוא שייך לסעודה. ודוקא למי שתמיד מברך על הכוס, אבל מי שאינו מברך תמיד על הכוס, לא ישתה אם הגיע זמן צאת הכוכבים. ובספק חשיכה, מותר גם למי שאינו רגיל (משנ"ב שם, יד).

אָבֵל מֵיָא לִית לָן בְּהָ, ודוקא קודם הבדלה, אבל קודם קידוש אסורה גם שתיית מים (רשב"ם). ■ וכן נפסק להלכה, שקודם הבדלה מותר לשתות מים (שו"ע א"ח רצט, א), וקודם קידוש אסור גם לשתות מים (שו"ע שם רצט, ד).

מִבְדִּיל יְהוֹלֵךְ כָּל הַשֶּׁבֶת כּוּלּוֹ, עד יום רביעי (רשב"ם, ע"פ הגמ' להלן קו, א), אבל מיום רביעי ואילך אינו מבדיל, הואיל וימים אלו שייכים לשבת הבאה (רשב"ם שם).

ודין זה הוא רק אם במוצאי שבת היה חייב בהבדלה ולא הבדיל, אבל אם במוצאי שבת היה פטור מהבדלה (וכגון שהיה אונן או שוטה), אינו מבדיל במשך השבוע, כיון שיעקר חיוב הבדלה הוא רק במוצאי שבת, וההבדלה במשך השבוע היא רק כתשלומין להבדלה של מוצאי שבת, וכיון שלא היה חייב במוצאי שבת, אינו חייב בתשלומין במשך השבוע. ויש שסובר, שגם במשך השבוע חייב בהבדלה מצד עיקר החיוב, ולכן גם אם היה פטור מהבדלה

קָשָׁי לְעוּלָא, ואף שלדעתו אין זו ברכה ארוכה, שהרי אמר בה רק הבדלה אחת – 'בין קודש לחול', הבינה הגמ' שמה שאין חותמים בברוך בברכה קצרה, הוא דין רק בברכת הפירות והמצוות, אבל הבדלה שהיא מברכות השבח, צריך לחתום בה בברוך בכל אופן (מרומי שדה בדעת רש"י ורשב"ם, וראה ביאורנו לעיל קד, ב ד"ה אמר ליה [א]). ויש שביאר, שעולא אמר שלש הבדלות, אלא שלא חתם, ועל כך מקשה הגמ' שכיון שהיא ברכה ארוכה קצת, היה עליו לחתום (תוס').

אָמְרוּ לִיה זִיל חַזִּי אִי מְקַדֵּשׁ יוֹמָא נְפָסִיק וְנִיבְקָעִיה לְשִׁבְתָּא אָמַר לָהּ לֹא צְרִיכִיתָ שִׁבְתָּא קִבְּעָה נַפְשָׁהּ. ומחלוקתם היא כיצד יש להפסיק בין סעודת חול לסעודת שבת משחשיך היום, שהם סברו שצריך להפסיק בעקירת שולחן ולהתחיל סעודה אחרת לכבוד שבת (וכדעת רבי יהודה לעיל ק, א, ראה דבר שמואל), ורב המנונא סבא אמר להם שאינם צריכים לעקור את השולחן, כיון שאיסור האכילה לפני הקידוש מהווה הפסק בין הסעודות, וממילא המשך הסעודה שאוכלים בשבת נחשב לסעודת שבת, ודי להם לפרוס מפה ולקדש (וכהכרעת שמואל לעיל (שם)) (רש"י ורשב"ם, וראה עוד להלן בסמוך).

ויש שגרסו בגמ' 'אמרו ליה זיל עיין אי נגה יומא ניפסוק ונקבעיה לשבתא', ולגירסא זו הנוהג ביניהם היה מתי מתחיל איסור אכילה קודם קידוש, שהם אמרו לו לבדוק אם כבר הגיע זמן צאת הכוכבים (ו'נגה' מלשון לילה, כמבואר לעיל ג, א, ר"ן על ה"ר"ף), לפי שהיו סבורים שאיסור אכילה קודם קידוש חל רק בצאת הכוכבים, ועל זה אמר להם שאפילו בספק חשיכה כבר אסורים באכילה (רמב"ן במלחמת ה', ע"פ ה"ר"ף).

ויש שביאר, שודאי מזמן בין השמשות היה פשוט להם שצריכים להפסיק לאכול, אלא שלא רצו לקדש לפני צאת הכוכבים שסבורים היו שלא חלה בזמן זה קדושת שבת אלא על מי שמקבל אותה על עצמו, והם לא היו רוצים לקבל כדי שלא יהיה נראה שמקבלים אותה רק כדי לחזור ולאכול, ועל זה אמר להם רב המנונא שכבר בספק חשיכה חלה קדושת שבת על כולם, ואף למי שלא קיבל אותה על עצמו (מאירי בפ' הראשון).

כִּשְׁם שֶׁהַשֶּׁבֶת קוֹבְעָתָה לְמַעֲשֵׂר כֶּךָ שֶׁבֶת קוֹבְעָתָה לְקִידוּשׁ – כשם שסעודת שבת נחשבת סעודת קבע לענין מעשר – שאף שמוותר לאכול בימות החול אכילת ארעי מפירות שאינם מעושרים, בשבת אסור, אף אם התחיל לאכול מהם בערב שבת ולא עקר את שולחנו, הואיל ואכילת שבת נחשבת לאכילת קבע מפני שיש בה עונג שבת (וכמבואר בגמ' בביצה (לד, ב)), ואין אנו אומרים שכיון שהתחיל לאכול בחול, כל האכילה מתייחסת ונחשבת אכילת חול על שם תחילת האכילה, כך גם לענין קידוש, אף אם אינו עוקר את השולחן, אין הסעודה נקבעת לפי תחילת האכילה שהיתה בחול, אלא משנכנסה שבת היא נחשבת לסעודת שבת ואסור לו לאכול קודם קידוש (ר"ן, ע"פ רש"י ורשב"ם).

ולגירסא האחרת (ראה לעיל בסמוך), כוונת הגמ' להוכיח שכשם שלענין אכילת פירות שאינם מעושרים, כבר מזמן בין השמשות דינו כשבת שאסור לאכול קודם מעשר אפילו אכילת ארעי (ראה שבת לד, א, וראה בר"ן על ה"ר"ף שביאר הוכחת ה"ר"ף מהגמ' שם), כך גם לענין קידוש, כבר מזמן בין השמשות נחשבת לאכילת שבת, ואסור לאכול קודם קידוש (ר"ף, וראה רא"ש יא).